

B. L. M.

ALBERT

DE

QUINTANA COMBUS

NOU
QUI
ET
UD

IMP
PUL
S

NOU
ACI
Ó

Dolors Vilamitjana i Carandell

ENDREÇA

Dedicatòria: a Antònia de Quintana Vergés

*Senyora n'Antònia,
d'Albert de Quintana néta,
orgullosa d'avi tan il·lustre,
de nora agraïda a una i altre,
per alliçonar les paraules de la seva obra*

ÍNDIX

Endreça	13
Índex	15
Pòrtic	17
Presentació	19
Albert de Quintana i Combis (1834-1907), una personalitat de la Catalunya Moderna	21
Apunts biogràfics	25
Entre la gestió central i la municipal:	
Diputat a Corts i propietari	27
Albert de Quintana i Combis	
entre la renaixença i el felibrisme	41
Romanticisme i Renaixença	41
Regionalisme i llatinisme	47
Obra literària i lingüística d'Albert de Quintana i Combis	59
Recull poètic	67
Epíleg	75
Bibliografia	77

PÒRTIC

Diu Antònia de Quintana Vergés, néta del nostre polític poeta Albert de Quintana i Combis, que sempre ha admirat el seu avi, malgrat no haver-lo conegut.

No n'hi ha per menys: participà tant en el renaixement poeticosocial com en el renaixement literari de la segona meitat del segle XIX a Catalunya.

Plató al tractat “ La República” preconitzà l'ideal d'un estat perfecte en què la política es condicionés a la moral i aconseguir, així, que la justícia imperés per damunt la injustícia.

A pesar de nodrir-se de la sensibilitat dels cantars dels trobadors, tingué valor, enginy, temperància, virtuts que la societat del vuit-cents va haver de regar, una i altra vegada, per anar encarant les pertorbacions polítiques de cada moment, entre el camí del tradicionalisme i el liberalisme.

Les seves trobes són emotives i mesurades alhora; delicades i profundes al mateix temps; de bellesa mediterrània i amb aires de modernitat; plenes d'amor a Déu i a la pàtria catalana, com les del poeta de Folgueroles, Jacint Verdaguer.

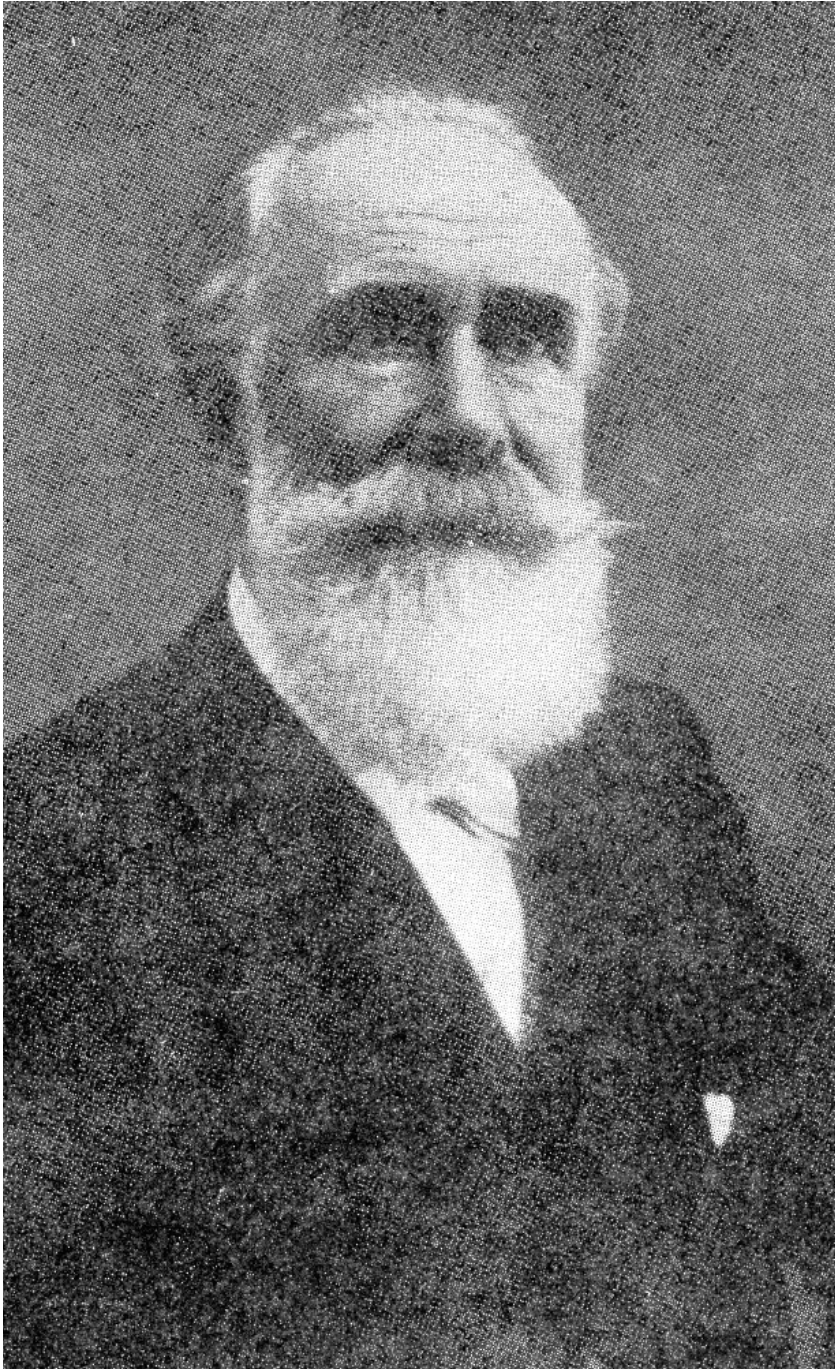
PRESENTACIÓ

Albert de Quintana i Combis participà activament en el renaixement polític i literari de la segona meitat del segle XIX a Catalunya i ho va fer a través de la prudència, ja que, intel·lectualment fou un home dreturer que defugí sempre tota tirania i actes desenfrenats.

Nodrit de la sensibilitat dels cantars dels trobadors de la Renaixença pogué exercir la política amb la intuïció i el pragmatisme addients, tan allunyats de la sensibilitat versaïre.

Poeta polític i polític poeta alhora: així és la nostra personalitat, una personalitat que va viure entre dues aigües, entre el tradicionalisme i el liberalisme, entre la valoració per un esplendor medieval passat i la revolució industrial a Catalunya.

Una personalitat, doncs, filla del seu temps però clar exponent de la modernitat del segle XIX.

ALBERT DE QUINTANA I COMBIS (1834-1907), UNA PERSONALITAT DE LA CATALUNYA MODERNA

Quan neix el nostre biografiat, el nou intent de restaurar l'antic ordre no aconseguia reeixir a treure el país de l'atzucac econòmic que afectava sobretot el deute creixent a què es veia ofegada la hisenda pública.

Es tractava d'una societat agrària fortament dominada per la noblesa terratinent.

El 28 de novembre de 1834 Torroella de Montgrí veu néixer Albert de Quintana i Combis. Ben aviat, i després dels anys de batxiller i de formació en filosofia gràcies a Manuel Milà i Fontanals, es distingí políticament: admirador i amic de Salustiano de Olózaga, membre destacat del partit liberal progressista, fou un actiu combatent tant en la premsa com al carrer, respecte als fets que precediren a la revolució de 1868, la Gloriosa, i, en el moment que, triomfant aquesta, apareixen els radicalismes republicans a Catalunya, Quintana fou vençut en els comicis de 1869 i 1871.

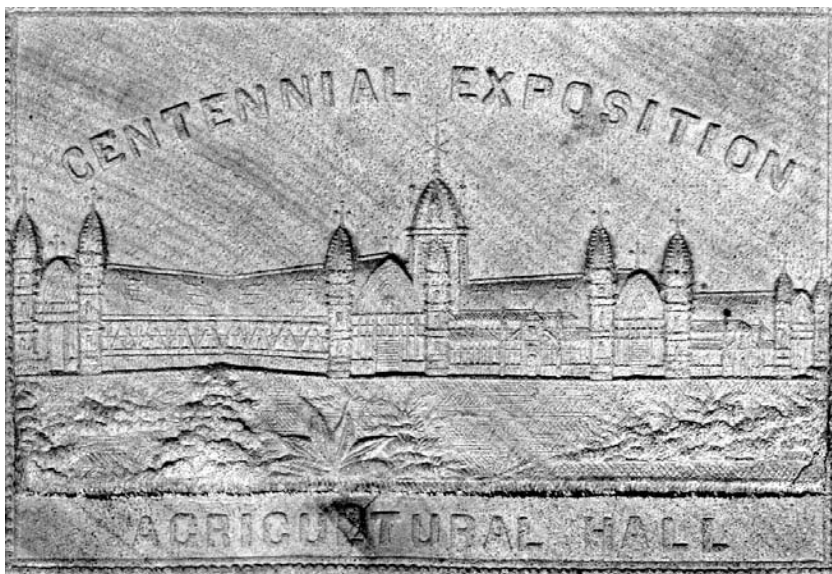
L'any 1872 és nomenat governador d'Osca, on deixà els millors records de la seva administració entre els diversos partits polítics i que li feren justícia. Una mica més tard, prendria possessió com a diputat al Congrés de Diputats.

El tomb que prengueren llavors els negocis públics a l'estat espanyol i la mort de les seves honrades il·lusions el feren apartar de la vida política temporalment.

Del que no s'apartaria mai seria de gestionar el seu patrimoni agrícola i la indústria catalana, especialment la indústria surera a les comarques gironines.

Albert de Quintana i Combis des del seu càrrec de Diputat a Corts pel seu districte de Torroella als anys 1876, 1881, 1884 i 1886 i de senador per Girona les legislatures 1893-1894 i 1894-1895 va defensar els interessos dels empresaris suro-tapers, agrícoles i pesquers de la seva província i comarques.

Exercí els càrrecs de governador civil d'Osca, intendent general de finances a Cuba, delegat del govern espanyol a l'Exposició Internacional de Viena (1873), a la Exposició Universal de París (1878), entre d'altres, que feren que els governs l'honressin diverses vegades: Cavaller de Sant Joan de Jerusalem, Gran Creu d'Isabel la Catòlica, Ordre Civil de Beneficència, Oficial de la Legió d'Honor, Comanador de Francesc Josep d'Àustria, Gran Oficial de la Corona de Rumania, ex Senador del Regne, Cap Superior d'Administració de les Acadèmies d'Aix i de les Bones Lletres de Barcelona.

Record fet de fusta que Quintana va portar des de l'Exposició Universal de Filadèlfia

Militant en la política activa, tingué adversaris que contradiren en la premsa i en el Parlament la seva gestió, i el mateix caciquisme el féu víctima expiatòria.

En organitzar-se el 1880 el Primer Congrés Catalanista a Barcelona fou proposat per Valentí Almirall, que representava la tendència federalista més radical. Una mica més tard, el govern central el comissionà per concòrrer a l'Exposició de vins de Londres i per estudiar la qüestió dels drets aranzelaris, molt decisius en aquell mercat.

El Foment de la Producció Nacional de Barcelona recompensà els seus esforços nomenant-lo soci meritori i, posteriorment, el país li donà una prova de consideració i sense distinció de partits, per tal que el representés a les Corts.

La casa pairal dels Quintana a Torroella era un palau amb grans salons moblats amb valuoses obres artístiques, amb una interessantíssima biblioteca on hi figuraven, degudament enquadernats, els Diaris de Sessions del Congrés d'Espanya des de les Corts de Cadis

fins a la segona República, records històrics, galeria de retrats de família i de grans personalitats, entre les quals destaquen els literats de renom internacional Victor Balaguer i Victor Hugo, amb sentides dedicatòries, demostració de l'afecte que l'enllaçava amb els dos poetes, com ell, d'inquietuds renovadores.

Sala de la casa Quintana amb la llar de foc i un quadre d'Albert de Quintana i Combis

Quintana es distingí per ésser un dels propietaris agrícoles més rellevants d'Espanya i que més contribuïren al progrés del sector agrari. Al costat de Don José Emílio de Santos treballà una colla d'anys per a la defensa i qualitat dels productes espanyols a diverses exposicions Universals - Filadèlfia, Viena, París, Barcelona, Madrid...

A més, el 1879, rebé el càrrec de representar Espanya al Congrés Internacional agrícola organitzat per la Societat d'Agricultors de França.

El nostre biografiat era segons es seu passaport un home distingit, alt, de cabells castany, ulls blaus, nas regular, barba plena, cara ovalada, color sa

Albert de Quintana i Combis, home de gran cultura, felibre dels més devots, d'oratòria fàcil i liberal conseqüent va consagrà al seu partit i als seus ideals bona part de la seva existència. Un home, en definitiva d'educació refinada, de gran excel·lència i de tracte cordial i agradable, aspectes aquests ben adients per la tasca polític i empresarial.

Per aquesta manera de comportar-se, a la seva mort a Girona el 17 de

març de 1907, la premsa va veure així el paper d'Albert de Quintana a la història:

“puede decirse que con la muerte de don Alberto de Quintana se ha extinguido aquella heroica generación del antiguo partido progresista, que formó gran parte del movimiento político nacional durante las dos terceras partes del siglo pasado”.

**La Publicidad, Any XXX, Núm. 10137,
Dimecres 20 de març de 1907.**

APUNTS BIOGRÀFICS

Albert de Quintana i Combis, fill d'Antònia de Quintana i Combis i Pouplana i de Josep Combis, va créixer en el si d'una família benestant. Els seus pares acordaren, abans de casar-se, que els fills que tindrien portarien el cognom matern en primer lloc, per ésser ella la continuació del cognom “de Quintana” que no volia perdre en virtut de fideicomiso segons els documents notariais.

Del matrimoni entre l'Antònia i en Josep neixen Carme i Albert. Poc després de néixer aquest darrer mor la seva mare.

Quintana es va casar en primeres núpcies amb Pompeia Serra, a Mataró. D'aquest enllaç neixen Pompeu, Maria, Eugènia i Josep.

La vida de la família transcorria entre Torroella i Mataró, perquè el seu sogre, Pompeu Serra, era vidu amb tres fills més.

Pocs anys després mor la primera esposa i decideix aleshores, com solia ésser freqüent a l'època, casar-se amb la seva cunyada, la més petita de les germanes: tenia 18 anys i es deia Oriola qui estimava molt els seus nebots.

Per aquest matrimoni, a més del permís patern, donat que Oriola era menor d'edat, era indispensable un permís especial del Papa de Roma per poder celebrar-se canònicament el matrimoni.

Com que els tràmits eren molt llargs, decidiren anar personalment a Roma per tal d'esposar-s'hi. Els sogres els acompanyaren i el Sant Pare els va casar: ell anava vestit d'etiqueta, portant la Gran Creu

d'Isabel la Catòlica i Oriola vestia de blanc, amb mantellina blanca. Pius IX els entregà una benedicció especial, en record d'aquell dia. L'esmentat document va ésser emmarcat per Oriola, que el guardava amb molt d'afecte.

Després Quintana i Oriola es casaren civilment a Mataró. D'aquestes segones núpcies neixen: Carolina, Antònia i Albert.

El 19 d'agost de 1847 obtingué el títol de Batxiller a la facultat de filosofia de la Universitat de Barcelona, essent rector Mariano Antonio Collado, coneixements que li permeteren posseir un sentit teòric i pràctic per defensar-se de tots els entrebancs en què es veié implicat i pronunciar discursos de gran oratòria.

En arribar l'hora de la mort rebé els Sants Sacraments i va fer constar, en aquells moments, davant de tots els presents, que ell no havia pertangut mai a la massoneria donat que ell era molt devot de Sagasta i aquest sí que era massó.

Al panteó familiar de Torroella reposa amb els seus avanpassats i els seus ésser estimats, a l'ombra del castell.

ALBERT DE QUINTANA, ENTRE LA GESTIÓ CENTRAL I LA MUNICIPAL: DIPUTAT A CORTS I PROPIETARI.

Des de molt jove, Albert de Quintana actuà com un polític preocupat per tots els aspectes que Torroella de Montgrí podia necessitar, ja que considerava que tots els governs devien dedicar preferent atenció a tot el que tendia al desenvolupament de les fonts de la riquesa pública: la producció agrícola i industrial.

Com a diputat a Corts per Torroella de Montgrí intentà acreïxer en el sòl de Torroella el rami, una planta herbàcia perenne o arbustiva d'1 a 1,8 m d'alçada. El seu conreu és estès en climes càlids i temperats.

El rami és emprat, sol o barrejat amb lli, llana o seda, per a fer tovalles, dril, tapisseria, etc. Se'n fan també cordes i cordills molt resistents a la humitat (per als oreigs de pesca) i estopades per a hèlixs marines.

No és pas res estrany que el Ministeri de Foment el nomenés President de la Societat de Foment del ramie, tenint en compte els beneficis que aquest conreu donaria a l'agricultura espanyola.

Tampoc ens ha d'estranyar que a l'Exposició Universal de 1867 la Diputació de Girona el nomenés comissionat d'aquesta, donats els seus coneixements i les seves circumstancies particulars. En les observacions que feia sobre l'estat de l'agricultura mundial i sobre les nacions capdavanteres-Anglaterra, França, Bèlgica- es mostrava partidari de la mecanització, de l'anàlisi de terres i aigües, de la rotació dels conreus per a l'aprofitament òptim dels adobs orgànics i considerava fonamentals l'abaratiment

dels costos de producció i un estricte control pressupostari i comptable de les explotacions.

Carta d'acreditació d'Albert de Quintana i Combis a l'Exposició Universal de París, l'any 1878

Amb aquestes idees s'avançà al seu temps d'una manera considerable, sobretot comparant amb les pràctiques comunes de l'agricultura espanyola.

Conscient que tan poc aprofita la teoria sense la pràctica com la pràctica sense la teoria, harmonitzà ambdues coses i implicà tots els seus coneixements a les seves explotacions agrícoles. En tenim constància pels articles del Dr. Luis Justo Villanueva¹, professor de l'Escola

¹ Justo y Villanueva, Ll. **Diari de Barcelona**, secció "Revista Agrícola" 17 de Setembre 1867. Justo y Villanueva, Ll. Revista del Instituto Agrícola Catalán de Sant Isidro, article sobre **Explotaciones Rurales del Sr. D. Alberto de Quintana, situadas en la Provincia de Gerona, Distrito municipal de Torroella de Montgrí.**

Industrial de Barcelona, que descriu com a exemples, i d'altra banda, tenim la demostració de com la pràctica confirma les lleis de la teoria, en les següents finques situades en el terme municipal de Torroella de Montgrí:

1. La Florida. Es coneix vulgarment per Horta d'en Quintana. Més tard, Albert de Quintana i Combis la batejà amb el nom de Huerta Pompeia en record de la seva primera esposa, morta a la flor de la joventut. Hi començà les millores -pràctica avançadíssima en el seu temps- aixecant un doble plànol, firmat per un enginyer industrial i valorat en 10.000 rals de 1868 i que representa la finca tal com estava i com es preveia que estaria una vegada acabades les reformes i millores que, realment s'acabaren quasi totalment.

Estaven, a més, estudiats els accessos a consciència, l'emplaçament de la construcció de camins interiors i la xarxa de regadiu i tanques de xiprers per a la defensa contra la tramuntana.

L'edificació comprenia l'habitatge, quadres per a ramat de cria i de llaura, corts de porcs i pati per a ramat menor. Donava molta importància als femers i les condicions per a la femta i detritus que havien de servir com a adob natural en la mateixa finca.

L'explotació s'estenia, d'una banda, per un bosc de marginal de plàtans, vora el Ter.

El conreu primordial era l'arbre fruiter del qual la finca admetia una gran varietat, donades les característiques del terreny i el clima. En aquell moment, a causa de les condicions de llaura i mercat, no s'aconsellaven grans plantacions d'un sol conreu, com en l'actualitat, sinó la multiplicitat, barreja i varietat. S'hi plantaren perers, pomers, pruners, cirerers, albercoquers, nespres, tarongers, llimoners i altres en menor quantitat, amb diferents varietats de cada fruiter per tal d'estudiar-ne les que millor s'hi aclimataven. En resum: una veritable escola d'arboricultura.

En l'actualitat aquesta finca se segueix dedicant a la fruita.

2. El Masnou. Finca d'unes 500 vessanes (110 Ha aproximadament) entre els rius Ter i Daró. És coneguda per Pineda del mas Nou. Ha estat talada fa poc per muntar-hi un camp de golf.

Finca de terra salancs susceptible a les inundacions incontrolades perquè el Daró havia perdut la seva llera i amenaçava de desaparèixer per la invasió de les dunes procedents de la llera del riu Ter. Era una finca de producció insignificant.

S'iniciaren les millores obrint llera nova per al Daró o rec de molí de Pals. S'hi feren feines hidràuliques i d'anivellament i conducció d'aigües, de manera que les aigües inundessin de manera controlada els camps. En retirar-se, queden secs els camps, més pobres de sal i més rics d'abundant llot, ric en matèries orgàniques.

Les sorres s'airejaven aprofitant la tramuntana, a fi de corregir a voluntat la direcció del moviment de les dunes. Controlades aquestes, es fixaren plantant borró, herba d'arrels molt espesses i, posteriorment, pins, per aprofitar les seves fulles com a matèria vegetal, base dels fems per a l'altra finca: la Florida.

3. La Vinya Fundaroles. Finca d'unes 12 vessanes (2,5 Has Aprox.) situada gairebé tocant "La font dels Capellans", creuada posteriorment, en la seva part nord per l'actual carretera de Torroella a L'Estartit. Terreny molt assolellat i amb una lleugera inclinació cap a migdia, on Albert de Quintana i Combis plantà 21 varietats de sarments, predominant el "picapoll vermell" i "del gra gros", "garnatxa", "roseta" i "monastrell"; de les quals 14 exemplars foren exposats a l'Exposició de Raïms celebrada per l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre el setembre de 1871. En aquesta exposició Quintana obtingué mencions honorífiques, valorant-ne la seva col·lecció en la qual hi havia excel·lents exemplars i per les dades facilitades, li concediren, a més, un diploma de l'Institut, a títol personal, amb menció honorífica al mèrit obtingut en l'esmentada Exposició. Eren famosos en la comarca els seus "moscats".

"El día que nuestros vinos sean conocidos en todas partes, nuestro consumo será el primero del mundo" era un dels seus lemes. Admirava la qualitat dels sucus francesos i la cura que distingia l'elaboració dels vins blancs alemanys i austrohongaresos. Dedicava als seus tota mena de delicadeses.

El vi ranci de can Quintana era apreciat com a reconstituent. El d'una favorable collita obtingué 16,5 volums d'alcohol, riquesa extraordinària al Baix Empordà.

La tina de roure amb capacitat per a més de 80 semals (uns 2.500 litres) per a la primera ebullició dels most es conserva encara a la seva casa pairal, avui en procés de conversió en Centre Cultural.

Els seus vins mereixeren nombrosos premis a diferents certàmens, en els quals destaca l'Exposició Vinícola de 1877 a Madrid ² on obtinueren premis a la "Afinición " i a la "Perfección"³.

Un cervell tan il·lustrat i pràctic alhora com el de Quintana obtingué diversos reconeixements. Així la "Junta de propietarios Ribereños del Daró", celebrada a Torroella de Montgrí el dia 19 de novembre de 1861, el nomena "Vocal de la Comisión para la ejecución de las obras de rectificación del cauce de aquel Rio".

El pitjor contrincant polític de l'Albert de Quintana i Combis fou la pervivència del feudalisme a Torroella de Montgrí representada en la persona de Robert Robert i Surís.

La postal, sense datar, conté una nota d'Albert de Quintana i Combis ben interessant: "Mañana iniciamos el derribo". A la foto encara pot verue's la muralla

² Estudi sobre la Exposició Vinícola Nacional de 1877, Ministeri de Foment, Madrid, 1878.

³ Catálogo General de la Exposición Nacional Vinícola, Madrid, Aribau y Cía, 1877.

Ens podem imaginar com devien tractar-se Robert i Surís i Quintana. Entre ells hi havia un enfrontament de costums, sentiments de l'època i la concepció de progrés.

Robert i Surís neix a Barcelona, el 1851, i mor a Torroella de Montgrí el 1929. Financer i polític, el 1871 es llicencià en dret. Vinculat a empreses financeres, presidí la Cambra de Comerç i Navegació de Barcelona i el Banc Hispano-Colonial. El papa Lleó XIII li concedí el marquesat de Robert (1888) i la reina regent el féu comte de Serra i Sant Iscle (1891).

Fou diputat per Torroella de Montgrí (el 1891-92 i entre 1901 i el 1907, que cessà en guanyar la Solidaritat Catalana), i senador per Girona (1893-98) i vitalici des del 1907, any en què rebé el comtat de Torroella de Montgrí amb Grandesa d'Espanya.

Quintana era defensor de la Constitució; Robert i Surís, la detestava,

¿Qué utilidad práctica ha reportado nuestra nación con tener poco menos que una Constitución para cada día de la semana?.⁴

El que no volia, com ho demostra una carta seva a Quintana del 26 de febrer de 1886 era renyir:

“Al apercibimiento que en suave forma me dirige V. al final de su grata carta, subordinando condicionalmente nuestras relaciones de amistad particular a las exigencias de la política, he de contestar que, completamente ignoradas por mí las leyes especiales electorales los sentimientos de amistad y más cuando ésta tiene hondas y ya viejas raíces. En el terreno electoral y exclusivamente en él podré considerar á V., si el caso llega, adversario mio, en el particular, sea cual sea el resultado, el cual bien poco ha de preocuparme, siempre será V para mí un amigo y en tal concepto me hallará siempre dispuesto a servirle y á complacerle con más gusto, si cabe que hasta la fecha”.

Quintana, sabent la necessitat absoluta que la gent de l'Empordà tenia del regadiu, incità a la fundació de la societat anònima “Canal del Alto Ampurdán”, que havia estat acollida amb molt d'entusiasme, ***“porque todos ven en ella la seguridad de llevarse á cabo una***

⁴ Robert y Surís ,R. A mis amigos de Torroella de Montgrí.Barcelona, 24 de Febrer de 1886.

obra de suma utilidad, y por la confianza que les inspira el no tratarse de una especulación como generalmente suele acontecer en casos análogos, aun cuando solo sea un individuo el que pretenda el privilegio de la construcción.⁵

El 22 de desembre de 1882 la societat comptava amb 2.000 accions subscrites per persones procedents de totes les classes socials.

Els coneixements i els incansables treballs de Quintana es palesen, una i altra vegada, en els múltiples requeriments a què fou cridat per aportar la seva experiència.

Per exemple, la Junta d'Agricultura, Indústria i Comerç de Girona volia instal·lar dos graners de sarments americanes a la província i....

“debiendo la Sección 1ª emitir su dictamen en asunto de tanta trascendencia para la riqueza vitícola, ha creído conveniente, con el objeto de llenar satisfactoriamente el importante servicio que ha de prestar dirigirse á V.E. rogándole se sirva expresar su competente opinión referente á la manera como deben llevarse á cabo dichos semilleros, preparación de los terrenos, procedimiento en la siembra de las semillas, sitios más idóneos para ello y demás circunstancias que le sugiera su ilustración a fin de que se obtengan los mejores resultados”.⁶

A instàncies de Quintana, havien començat els estudis per al traçat de la carretera de Sant Jordi a l'Estartit; estudis que el mateix Quintana accelerava per tal que arribessin al més aviat possible a Madrid i materialitzar-los. Foren dues les propostes per a aquest traçat.

El 18 de juny de 1883 els projectes marxen cap a Madrid. El setembre de 1884, el director general d'Obres Públiques manifesta a Quintana que s'havia enviat a la Gaceta l'anunci de subhasta de carretera de l'Estartit a Sant Jordi Desvalls (primer tros) per un pressupost de 159.228,02 pessetes.

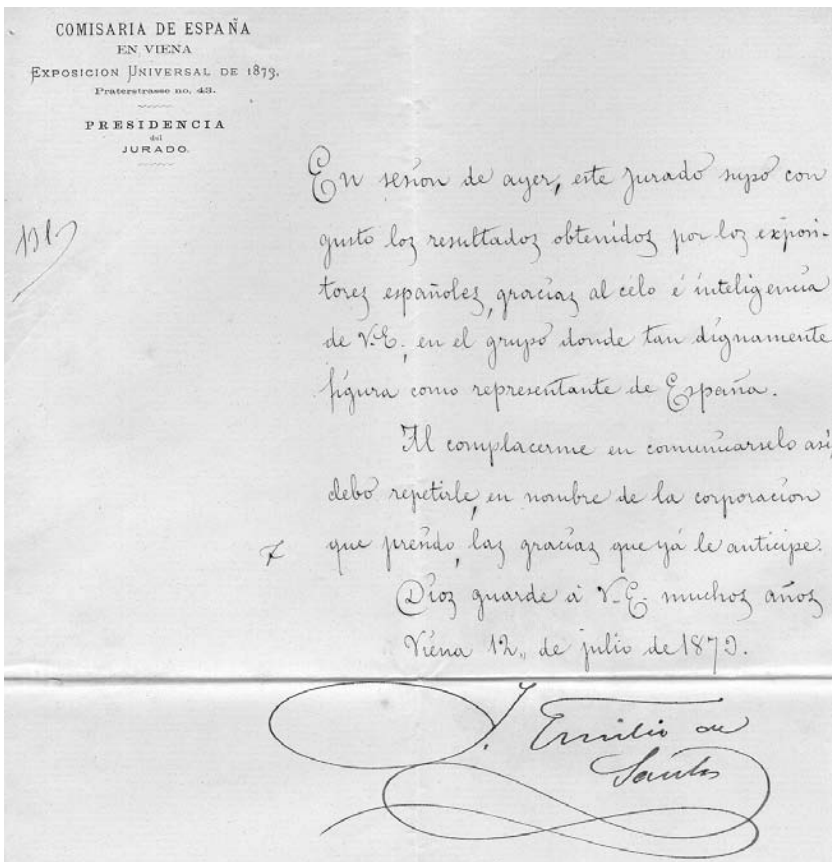
Més endavant es féu la subhasta de la secció 3^a de la carretera de

⁵ Figueres, 4 de Gener de 1883.

⁶ President de la Secció 1^a de la Junta de Girona. 8 de Maig de 1880.

l'Estartit a Sant Jordi, i Quintana accelerà l'expedient sobre la llera del riu Daró. El 19 de desembre de 1884 Quintana volia treure a subhasta, al més aviat possible, el segon tros de la carretera de l'Estartit a Sant Jordi Desvalls, com a representant del districte.

El 22 d'abril de 1885 el marquès d'Aguilar, li manifesta l'anunci de subhasta del Segon tros de carretera de l'Estartit a Sant Jordi, que apareixerà a La Gaceta. El 30 de Juny de 1886, el ministre de Foment escriví Quintana per dir-li que el tercer tros de la carretera de l'Estartit a Sant Jordi encara no s'havia inclòs en el paquet de subhastes però que miraria d'accelerar-ne la seva inclusió en el proper estat de subhastes.

L'any 1873, el Govern espanyol agraeix a Quintana el seu paper a l'Exposició Universal de Viena

El 29 de desembre de 1886 s'acordà la subhasta del tercer tros. El 5 de novembre de 1888, el Director general d'Obres Públiques li diu que els estudis del quart tros de la carretera de Sant Jordi a Medinyà no estaven inclosos en el pressupost 1888-89, com tampoc ho estaven els de la carretera de la Creu d'Albons a Palafrugell per Torroella. Els enginyers els havien de proposar i aprovar per la Junta Consultiva de Camins, Canals i Ports. El que es curiós és que no deixà de preocupar-se per Torroella i província de Girona fins i tot estant d'intendent general a Cuba.

El 10 d'agost de 1893 s'aprovà definitivament el projecte del tros de carretera de Sant Jordi a Medinyà.

El progrés per Quintana també s'assolia amb la millora de les comunicacions i la mecanització de les empreses. Una carta del diputat a Corts per Saragossa, datada a Madrid el 9 de Febrer de 1899, diu, referint-se a l'il·lustre propietari de Torroella,

“¿Puede V. enviarme un poco de maiz para sembrarlo de regadio y hacer una nueva experiencia? Es ahora en aquellas tierras el momento oportuno de la siembra”...

I una nota que diu: ***“La sembradora ha funcionado admirablemente este año llevada por mí mismo”***.⁷

Quintana defensà, a tort i a dret, els drets municipals i, fins i tot, quan ja no era diputat a Corts, però seguia essent home públic, li sovintejaven les mostres d'agraïment, com , per exemple, les de l'Escola pública de nens, de Torroella 25 de desembre de 1887:

“Triste prueba daríamos á V.E. del respeto que nos merece el principio de autoridad si en esta memorable fiesta no felicitáramos á nuestros superiores. Siendo V.E. uno de ellos por haberse dignado aceptar el modesto nombramiento de individuo de la Junta local de esta villa, los que suscriben, alumnos de la Escuela Pública de la misma, le felicitan con el mayor afecto, deseándole larga vida y completa felicidad”

Sempre va creure que la instrucció i la formació eren instrument de

⁷ Vegeu-ne la sorpresa que desperta la mecanització

formació de progrés. Per això, no ens ha d'estranyar una carta particular del Ministeri de Foment dient-li que s'havia gestionat la formació d'una col·lecció de llibres, que seria la base d'una Biblioteca Popular per a Torroella de Montgrí, cosa que Quintana tant desitjava. En aquest punt, alguns dels seus amics felibres més entranyables havien fet el mateix en els seus pobles o comarques: Víctor Balaguer, Urechia.... Per això calia una instància de l'Ajuntament demanant-la, designant el Mestre que hauria d'encarregar-se d'anar a recollir l'esmentada col·lecció i autoritzant la persona que hauria de recollir-la en el Ministeri de Foment.

També com a diputat, Quintana gestionà els nous locals de l'escola de Verges:

“por influencia del digno diputado á Cortes por el Distrito de Torroella se personó en esta villa el Arquitecto provincial Sr. Sureda á fin de practicar como practicó los estudios correspondientes para transformar el local ya ruinoso y nombrado Castillo en buenos locales para escuelas y casas-habitaciones para los Sres. Profesores”...⁸

Verges va haver de demostrar diverses vegades l'agraïment a la família Quintana, com quan l'Alcaldia valora les actives gestions de Pompeu de Quintana, també diputat a Corts per Torroella, sobre el Projecte del Pont sobre el riu Ter.

El 17 de Setembre de 1887 a Quintana, la Secció de foment del Govern de la Província de Girona el nomena Vocal de la Junta de primera ensenyança de Torroella de Montgrí, en concepte de “Pare de família”.

No tot foren flors i violes per a Albert de Quintana i Combis. El primer d'agost de 1885, Sagasta li escrigué la següent carta:

“ Mi querido amigo:

Siento en el alma las tristes circunstancias por que esa provincia viene atravesando, y comprendo la dolorosa impresión de que V. se manifiesta poseido ante los horribles estragos que ahí, como

⁸ Vegeu Certificació literal de l'Ajuntament de Verges .19-Febrer-1886

DON ALFONSO XII,

POR LA GRACIA DE DIOS, REY CONSTITUCIONAL DE ESPAÑA.

Por cuanto atendiendo al mérito, servicios y circunstancias de vos D. Alberto Quintana y Combis. He tenido á bien nombraros por Mi Real decreto de diez y seis de Enero del corriente año Director general de Impuestos, Dife superior de Administración

con el sueldo de Doce mil quinientas pesetas anuales, y con las facultades que están concedidas á este empleo por las Ordenanzas, Instrucciones y Reales órdenes vigentes, ó con las que en lo sucesivo se señalaren.

Por tanto, Mando á todas las Autoridades, así de la Hacienda pública, como civiles, militares y eclesiásticas, que en el uso y ejercicio de vuestro cargo no se os ponga impedimento alguno; ántes bien os guarden y hagan guardar todas las honras, gracias, franquicias, mercedes, preeminencias, prerrogativas y exenciones que os corresponden y deben ser guardadas. Y en el presente Real Despacho ha de constar, con arreglo á lo dispuesto en el Real decreto de 28 de Noviembre de 1851, el *Cumplase* y el decreto y certificación de la toma de posesion por la Autoridad y Oficina correspondiente, sin cuyos requisitos, y los expresados en la Instrucion de la misma fecha, no se os pondrá en posesion ni se os acreditará el sueldo señalado al expresado destino.

Dado en Palacio a diez y seis de Enero de mil ochocientos ochenta y tres.

Yo el Rey

El Ministro de Hacienda,

Juan Pezay

V. M. nombra Director general de Impuestos á Don Alberto Quintana y Combis.

El rei Alfons XII l'any 1883 nomena en aquest document Albert de Quintana i Combis, Director General d'Impostos i Cap Superior d'Administració

en casi todas las poblaciones de España, ocasiona la terrible epidemia... ⁹

⁹ Sagasta, P. 1 -Agost-1885.

Quintana, però, no tenia por del còlera. Havia d'ajudar el poble i, per això, el primer que havia de fer era no rendir-se.

Es necessitaven facultatius, sobretot algun d'experimentat per combatre l'enemic. El 29 de juliol de 1885, Albert de Quintana escriu al director d'un diari de Girona:

“...vos escrich pera demanar á la premsa d'eixa capital, sempre valenta, sempre generosa, sempre caritativa, auxili pera aquesta vila. Necessitem recursos per a batre lo terrible enemich. Ni'ls nostres bastan, ni'ls que'ns ha enviat la Diputació. Si'n tinguéssim prou fariam un esfors gegant y hauriem potser, ab l'ajuda de Deu, victoria...

mas observacions me fan creure que l'aygua y'ls mals aliments son causa principal del mal, y tal volta l'excés de treball y mal cuydado.

Lo mal no es contagiós; si ho fos ja tots forem morts, perquè cada malalt té una dotzena per cuydarlo.

Jo penso, jo crech que podem trobar lo remey.

iAmichs y companys de la premsa! Es un germá que vos demana per la seva terra. Tot ho podeu y si acudiu á mí salvarem aquest hermós recó en L'Ampurdá petit.

Vostre de cor y ànima, Albert de Quintana”

El dia 10 de juliol de 1887 se li comunicà a Quintana que :

“ S.M. la Reyna por R.O. de 5 de este mes se ha servido conceder la cruz de beneficencia á la villa de Torroella de Montgrí, por su heroica conducta en la epidemia colérica de 1885”.

El diari *La Publicidad*, en una carta que publicava el 6 d'Agost de 1885, es referia a la tasca d'Albert de Quintana com a representant dels interessos dels habitants de Torroella i P. Artigas li valora els seus esforços quant a l'aprofitament de l'aigua del Ter i de les fonts. I és que com diu Sagasta en una carta del 20 de març de 1872, Quintana ***“estaba dispuesto a quemar el último cartucho antes de ceder un palmo de terreno a carlistas y republicanos”.***

El Director general
de Beneficencia y Sanidad

B. L. M.

al Sr. D. Alberto de Quintana y
Combis, el gusto de remitirle el traslado
de la C. D. concediendo la Cruz de Be-
neficencia a F. Noella de Montgri

Don Ceodoro Baró

aprovecha gustoso esta ocasion para
ofrecerle el testimonio de su consideracion
y aprecio

Madrid 7 de Julio de 1887

Concessió de la Creu de Beneficència concedida pel govern a Albert
de Quintana i Combis

ALBERT DE QUINTANA, EL POETA ENTRE LA RENAIXENÇA I EL FELIBRISME

Romanticisme i Renaixença

En l'època que va viure Albert de Quintana, els pobles prenen consciència de la seva identitat nacional i de la necessitat de defensar-la amb l'autogovern.

Era un camí que anava des de la presa de consciència a la reivindicació del seu passat històric, passant per la llengua i tots els elements que formen la identitat de cada poble. En darrer lloc, sorgiren els plantejaments que defensaven la necessitat d'un govern propi: la renaixença.

Es tractava, doncs, de restituir la fesomia catalana, ajudant-hi la vocació excursionista i la identificació de la memòria mítica amb el paisatge, a la manera romàntica convertit des d'ara en símbol propi.

Albert de Quintana continuà també la recuperació del cabal de la saviesa tradicional que ja trobà justificació en l'obra de Manuel Milà i Fontanals, del qual aquell en fou deixeble.

Les seves *Observacions sobre poesia popular*, que Milà va publicar el 1853, tindrien una influència decisiva en l'endegament del moviment literari català al llarg del segle XIX. L'estudi, concretat en la poesia coneguda per transmissió oral, acompanyat d'una mostra de cançons, podia ésser aplicat a tota la literatura de transmissió oral - naturalment, a la narrativa-.

Per a aquest erudit, professor universitari i poeta, la poesia popular té el seu tret distintiu en la transmissió oral, que ha prevalgut de

generació en generació. A més, aquesta literatura deixa entreveure, d'acord amb Milà, "l'espirit nacional" del poble i, alhora, conté creences i supersticions comunes, encara que conservadora en múltiples versions.

El patrimoni popular, en passar de generació en generació, podia haver experimentat modificacions. Així, el patrimoni medieval confirma la transformació, que pogué condicionar-se, d'una banda, per l'element líric poètic i, de l'altra, per la influència de la naturalesa, el sentiment de la qual és més viu en la vida rústega i camperola.

Ara bé, les deixalles de l'edifici èpic seran arrosegades per l'incansable pas del temps i deixaran llurs empremtes tant en les tradicions no redactades com en les redactades. I la incorporació del patriotisme no només serà un element a tenir en compte quan analitzem els cants històrics d'Albert de Quintana i Combis, sinó que s'haurà de pensar en la literatura pàtria, tant en vers com en prosa, com expressió dels diferents sentiments que encenen un poble.

Si tenim en compte l'enorme difusió de la literatura popular o tradicional per tots els països i la prioritat de les cançons de gesta sobre els romanços primitius, entendrem que s'hagi propagat de diferent manera segons l'època, ja sigui la dels joglars -segles XIV i XV-, l'època de la influència dels romanços castellans -segles XVI i XVII- o l'època popular -segle XVIII i XIX-, tot respirant l'aire patriòtic i el temps pasat.

Milà, però, es dol de la pobresa de la poesia popular catalana tradicional. Les conseqüències de l'adveniment dels romàntics amb l'interès per la cultura popular i la inquietud per conèixer el país, el pasat, la geografia, la gent, suren al llarg dels trobadors del segle XIX.

A part dels trobadors del Principat -J.Rubió i Ors, Enric Claudi Girbal, Pau Estorch i Siqués, Albert de Quintana i Combis; Mallorca i València també oferiren mostres de cantors medievals, per exemple, Lo Juglar de Maylorcha per Geroni Roselló, qui fou mestre en Gai Saber, i escriví en "lo nostre antich llenguatge", el dels avanpassats dels segles XIII i XIV.

Si Aribau parlà de collir "del mur sagrat" la lira dels avis, el Cantor del Ter, Albert de Quintana es proposa:

***“les cordes de l’arpa puntejar
en llengua llemosina
dir-li quant, quant me bull el pensament
i sempre amb eixa llengua tan divina”.***

(Al Ter; Torroella 3 de maig de 1853)

on fon religiositat, natura i llengua dins el somni i l’enyor.

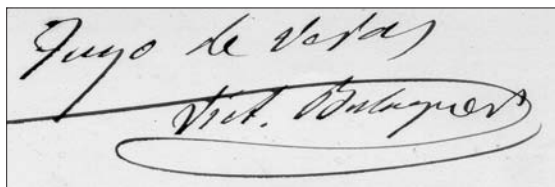
Observem, doncs, que el costumisme català del segle XIX es proposà la descripció de paisatges i tipus pintorescos en procés de desaparició, (sobretot a la segona meitat del segle), la coneixença del país als seus habitants; la recollida d’aspectes que podien configurar “l’ànima” i “l’esperit íntim” de la contrada, com a testimonis dels canvis transcendents produïts en la societat de l’època.

Moltes vegades els camins de la llegenda i el del conte s’entrecruaven. La història pren de la ficció el que la saviesa popular ha identificat com a propi i autèntic. Com que aquesta autenticitat era buscada pels impulsadors de la Renaixença, només calia retornar, a través de la memòria (la lira dels avis), a la llegenda de l’edat mitjana i del seu passat gloriós. A més, els fets històrics poden incorporar fantasies màgiques de rondalla. Així, per exemple, Montserrat pot presentar un fantàstic aspecte: el que poden oferir els seus penyals, adequant-los a noms com el de la Roca Foradada, el Gegant Encantat, la Roca del Diable, el Cavall Bernat, els Degollats, el Cap de Lloro, el Cap del Gos, el Roc del Moro...

Víctor Balaguer, que fou ministre d’Ultramar i un gran amic d’Albert de Quintana com ens constata de les múltiples cartes que s’escriviren, reconstituïx la muntanya cantada per les balades i magnificada per les cròniques i recull les tradicions que li fan conèixer els pocs vells que queden:

“Qué se ha hecho tu tesoro, Montserrate? donde han ido esos reyes peregrinos que subian uno tras otro tu montaña? dónde esas ilustres damas que descalzas llegaban á los umbrales de un templo? que ha sido de esas caravanas de romeros que iban á pedirte hospitalario asilo?”¹⁰

¹⁰ Balaguer, Víctor. **En el día**, dins Montserrate, R. 374.825 Biblioteca de Catalunya. pàgs.180-181.

Victor Balaguer i Quintana es cartejaven sovint tal com ho demostra aquesta signatura d'una carta que es troba a l'arxiu familiar de can Quintana

La història de Montserrat (Vella Catalunya), tan rica en tradicions i proverbis, ha trobat en els valors romàntics de la llegenda un sistema de divulgació popular que identifica els herois romàntics i els populars. L'èpica -en vers i en prosa- contribueix, per conseqüentment, a l'expressivitat del mite de la continuïtat de Catalunya; continuïtat, però, aparent i contradictòria, segons el dinamisme de la burgesia industrial.

També Joaquim Rubió i Ors havia girat els ulls vers la passada grandesa; reconegué que...

“no devia més que obrir lo llibre de la nostra història en sas paginas més brillants y poéticas; sentarse en les verdoses y venerables ruinas del antich moviment que presenciá las heroicas gestas qu'en aquella's descriuhen ,y senyalar ab lo dit la una y lo altre pera que llegissen en ell los que tenían set de sentiments nobles y palpitations fortas.”¹¹

És a dir, havia evocat, des del 1841, la llegenda de Catalunya i sentí la necessitat de desenterrar els grans medievals. El pròleg -manifest a Lo Gayter del Llobregat- ens ho corrobora: va voler decididament despertar “l'esperit patri català” amb el reveniment de la poesia perduda i el renovellament de l'Imperi català per a la Mediterrània; valorà, endemés, la restauració del Jocs Florals l'any 1859 com a resultat natural...” ***de la existència del Geni Poètic, que jamay se ha extingit completament en aqueix país***¹² És aquest “geni poètic” el que s'associa a la lira d'Ausias March, per tenir ressò universal en el curs del temps.

¹¹ Rubió i Ors, J. **Lo Gayter del Llobregat**. Poesies, Barcelona, 1841, pròleg, pàg. XI.

¹² Rubió i Ors, J. op. ant. cit. pàg. XI.

En efecte, després de la restauració dels Jocs Florals, el nom d'Ausias March fou acceptat amb un valor de qualitat cultural i mostra de tret racial. L'esperit clàssic lligà amb el projecte més o menys ideal d'una Catalunya amb personalitat pròpia.

Estem d'acord amb crítics com Fuster o Bohigas quan fan de la poesia d'Ausias una resposta al sentir dels romàntics. L'alcen, així, com a precursor del romanticisme.

Rubió i Ors l'anomenà el Petrarca valencià; cregué que recòrrer la galeria de trobadors des de Guillem d'Aquitània fins a Ausias era una manera de retre culte a les figures que han desvetllat el desig de provar noves empreses.

Albert de Quintana també cantà l'amor, a la manera de la poesia ausiasmarquiana -meditativa i intimista-. D'altra banda, com que la cobla que més va emprar el poeta valencià fou la formada per vuit versos decasíl·labs, el nostre biografiat s'esforça a escriure en octaves trobadoresques: en versos decasíl·labs. Reproduïm a continuació un fragment de *La conquesta de Mallorca per D. Jaume el Conquistador. Cant èpic*, publicat el 1859 a Mataró, que consta de quatre cants de 26, 32, 33 i 26 octaves reials de versos decasíl·labs : després d'evocar la invasió sarraïna i personatges de la "Reconquista", com Pelai, narra linealment els preparatius de l'empresa de Mallorca, les accions de guerra, amb especial referència a la mort dels Montcada, i l'assalt final de la ciutat, que portarà l'illa a "l'imperi de la creu", amb els procediments habituals en l'èpica de tradició renai-xentista, com les comparacions homèriques, les anticipacions i, especialment, les invocacions inicials al "monarca gran" i a la "reina del cel", que van precedides de l'exposició emfàtica del projecte poètic:

***"Pláu-me la fé cantar i la bravura
d'un punyat de valents que ab sang regaren
les terres de Mallorca, i ab mà dura
les llunes mahometanas trossejaren:
Pláu-me cantar ab veu sensilla i pura
Com en son lloc la creu santa arbolaren,
Y pregonar llurs noms tan plens de glória
Que en las planas no caben de la história."***¹³

¹³ Quintana, A. *La conquesta de Mallorca per D. Jaume el Conquistador*. Cant èpic, Mataró, 1859. pàg.9

El pla d'acció de Rubió, però, compta amb les crítiques dels sectors més progressistes que, des de l'inici dels Jocs Florals, el tindran per un anacronisme. Lo Gayter del Llobregat sabia molt bé que el present era fruit del passat:

“no: lo restabliment dels Jochs Florals, lluny de ser un indisculpable anacronisme, en lloch de ser un fet que se trobás en discordancia ab lo esperit del temps, fou lo produyt espontáneo d’una venturosa inspiració; lo resultat natural casi necessari, de la existencia del geni poétich, que jamay se ha extingit completament en aqueix país”.¹⁴

Heus aquí com la lira d'Ausias March ressuscità, després de quatre segles d'estar quasi muda.

Hi havia altres maneres d'homenatjar Ausias March. L'escollida per Víctor Balaguer fou la que presentava el trobador i el cavaller en el drama Ausias March, emparant-se en les referències històriques - Albert de Quintana intentà imitar el seu bon amic en un drama en tres actes i en vers, que començà una diada de la Mare de Déu de Montserrat l'any 1872 o 1873 (no en llegim bé el número final), *Amor y Pàtria*, que deixà inacabat des del primer acte. L'acció devia passar a Girona l'any a 1809.

Aquest enyor de la vella primavera i l'entusiasme del poeta són els fruits de l'amor a la pàtria, un sentiment que fa parlar de la continuïtat del geni català, del renovellament del temps culturalment immortal, “heroic” -per Quintana, per exemple, la immortalitat de Girona davant els francesos fou tema d'alguns dels seus cants- *Les aligues de l'any vuyt* (1856) -. Taronjé, i també Quintana, aprofiten l'ocell mitològic (fènix immortal i àguila, respectivament per a la renaixença de l'esplendor medieval).

Regionalisme i llatinisme

El patriotisme local català no fou un moviment tancat dins el pairalisme de la ruralia. Ans al contrari ha mostrat un interès per les lluites semblants que tenien lloc en altres indrets d'Europa.

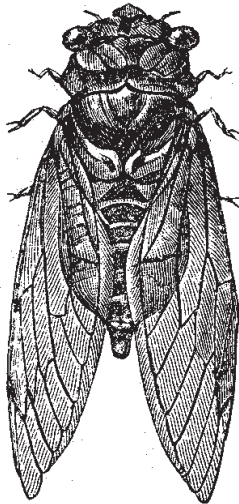
¹⁴ Jochs Florals de Barcelona en 1861; Barcelona. pàgs 179-180. El subratllat és nostre.

El seu origen, argumenta l'historiador Rovira i Virgili, va ésser la noció de dret que alguns intel·lectuals de pobles sotmesos va fer seva. Dins els moviments nacionalistes de la segona meitat del segle XIX la qüestió lingüística, però, tingué una importància cabdal

Les reivindicacions lingüístiques gestades a casa nostra per la renaixença i consolidades pel modernisme seguiren, l'exemple europeu. En aquesta dinàmica, les reivindicacions lingüístiques es transformaren en autèntiques reivindicacions polítiques: seria el moment del catalanisme polític que, des de 1870, augmentaria el seu to programàtic.

No podem oblidar, nogensmenys, la influència del felibritge, tant en els conservadors com sobretot en els liberals de la Renaixença catalana: Víctor Balaguer, Albert de Quintana...

Els felibres eren burgesos, intel·lectuals i ruralistes. Es desmarcaren dels "trobaire", obrers i urbans. El felibritge, fins a l'acabament del Segon Imperi Francès i la Comuna (1871), fou una associació molt fraternal, a despit de les tensions entre monàrquics i liberals.

Símbol dels felibres

D'una banda, colliren la glòria a París i, de l'altra, establiren un ideal renaixentista, paral·lel al dels catalans.

La germanor dels provençals i els catalans tenia per símbols la copa santa, oferta per patricis de Barcelona, i el cant nacional que Mistral escriví arran d'aquesta ofrena (1867).

Dins el seu període, el felibritge sofrí una contradicció entre la seva majoria, clerical i situada a la dreta francesa, provincialista, i una minoria, liberal i republicana. Mistral apareix com un poeta de la tradició, però a Marsella i al Llenguadoc hi havia un felibritge roig.

L'associació absorbí més o menys aquesta contradicció i s'eixamplà a totes les províncies d'Occitània, tot celebrant la germanor de tots els pobles llatins.

El 1861, gràcies a Damas Calvet, els provençals descobriren la Renaixença catalana, i els lligams entre provençals i catalans s'intensificaren, fins a arribar el 1870, que Víctor Balaguer anà a Occitània i oferí la copa santa als felibres i Mistral anà a Catalunya i reconegué públicament el talent poètic de Verdaguer. L'excursió a Montserrat fou l'únic acte dels celebrats amb motiu de la històrica visita dels felibres.

Durant aquest període, Mistral es proclamava federalista i manifestava un patriotisme provençal intransigent: el poema *La coumtesso*, publicat dins el cèlebre *Armana Provençau* i altres obres ho testimonien.

El 1867 publicà *Calendau*, llarg poema d'intenció èpica, himne abrandat, d'un alliberament simbòlic. Però des de la Comuna, Mistral tranquil·litzà el nacionalisme francès, esdevingué el poeta de la tradició catòlica.

Del 1876 al 1888 Mistral fou *capolier* del felibritge: es preocupà de donar-li una estructura panoccitana i una ressonància en l'àmbit de la llatinitat, però no l'alliberà de la divisió entre la dreta i l'esquerra. Treballà incansablement en la recopilació de materials per a *Lou Tresor dóu Felibritge* (1878-1886). Publicà *nerito* (1884), la tragèdia *La Rèino Jano* (1890) i el *Pouèmo dóu Rose* (1897), traduït al català per Josep Soler i Miquel el mateix any, llarga narració mitològica, superposada a una evocació d'aparença realista de la vida dels barquers del Roine.

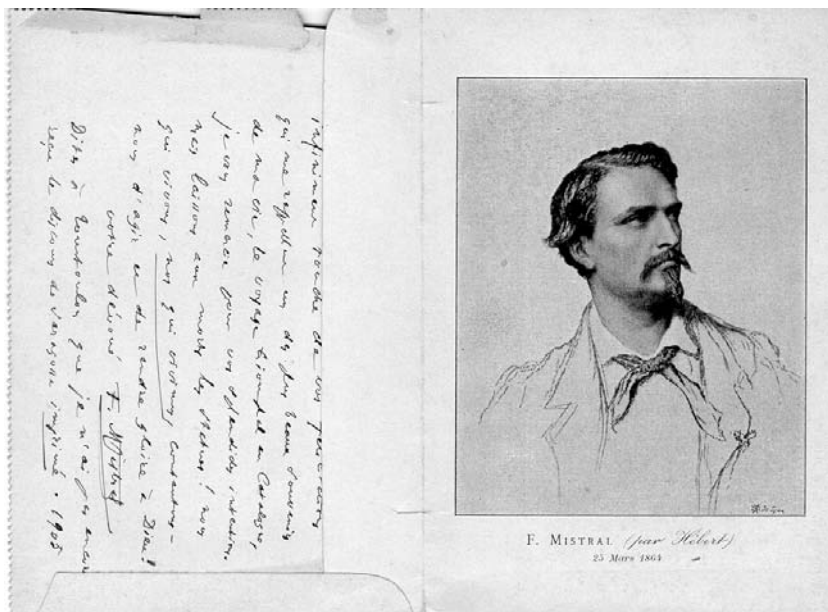

En aquesta fotografia es veu als poetes catalans i provençals aplegats al monestir de Montserrat. D'esquerra a dreta, començant per dalt: Barallat, Querol, Verger, Antoni de Torres, Arnau, Roura, Roca, Mistral, Quintana, Balaguer, Sala, Wyse, Ferre, Vidal, Roumieux, Llorente i Meyer

El 1905 li fou concedit el premi Nobel; la personalitat de Mistral marcà la renaixença de les lletres occitanes, però la seva influència subjectivadora produí un cert estancament en els seus epígons provençals.

Mancat d'una línia política coherent, no aconseguí que les seves reivindicacions fossin preses en consideració per la classe política, i la seva obra no pogué conjurar la desoccitanització del país, ja activa en vida seva.

Als indrets de parla catalana, a causa del paral·lelisme i de les relacions entre Provença i Catalunya, la figura de Mistral gaudí de grans admiradors.

Carta del poeta Mistral a Albert de Quintana i Combis signada l'any 1905

L'any 1855 Mistral s'instal·la al Mas Llangardaix Verd, a la Provença i allí escriu *Mireia*, obra de tanta popularitat que a Catalunya moltes nenes portaven i encara porten el nom de la protagonista de l'obra mistraliana.

L'any de la restauració del Jocs Florals a Catalunya, el 1859, es publica *Mireia*. Els Jocs Florals occitans tingueren lloc el 1862. Els llorejats el 1859 foren: Isabel de Vilamarí, Victòria Peña, Albert de Quintana, Damas Calvet (guanyador de l'englantina), Salvador Estrada, Adolf Blanch, Marià Fonts, Manuel de Lasarte, Antoni de Camps.

Víctor Balaguer, encarregat de pronunciar el discurs de gràcies, glossà la divisa de "fe, patria, amor", en termes abrandats i plens d'intenció política. La llengua castellana, d'acord amb Balaguer, era la llengua dels llavis, i la catalana, la del cor. La castellana, a més, era la de les escoles i la catalana, la de les mares. Puntualitzà que els Jocs Florals no podien tenir la idea política d'un partit determinat, com "els esperits mal aconsellats" pretenien; però sí tenien la idea d'un partit patriòtic. Els Jocs Florals donaren naixença a la moderna literatura catalana.

El 1861, el figuerenc Damas Calvet, anant a París en viatge d'estudis, assisteix a les Festes de la Tarasca i parla amb Mistral i amics. Dedicà un poema *Als Poetes de Provença*.

El 1865 Víctor Balaguer publica *Història de Catalunya*. Havia pres part amb el general Prim i els progressistes en una conspiració contra la monarquia d'Isabel II, que fracassà i s'hagué d'exiliar. Els felibres el deixaren entrar. En retornar a Catalunya, el 1867, recull diners per a l'adquisició de la copa santa per als poetes provençals i fa conèixer el felibritge als seus amics liberals espanyols, a Castelar i Valero de Tornos.

El 1868 Víctor Balaguer invità els felibres a assistir als Jocs Florals de Barcelona, la presidència dels quals li havia estat conferida. Aquell any els treballs presentats foren 362, 62 dels quals pertenyien a temàtica religiosa, 49 a història, 245 a assumptes diversos i 6 treballs en prosa sobre la història del setge de Girona.

El 20 de maig de 1868, Mistral, Roumieux, Meyer, Bonaparte-Wyse (cosí de Napoleó III, però llenguadocià fervorós) i d'altres, foren rebuts pels catalans.

Albert de Quintana seria un dels primers poetes que abraçaria l'autor de *Mireia*, que vingué amb Paul Meyer, encarregat de l'arxiu imperial de París i redactor del diari *La France*; Luis Roumieux, un dels més citats poetes provençals; Ernest Roubell, director del *Courier du Gard*, diari de Nimes. A més, Mistral parlava francès i provençal, molt poc català, encara que el coneixia perfectament.

Saludats pel repic de les campanes llançades al vol, els felibres van entrar a Figueres. Els figuerencs van obsequiar-los amb un banquet (al casino El Lago), on Mistral va llegir el seu poema *La brassado*.

A Girona hi hagué, no solament banquet, sinó missa major cantada a la catedral i una representació, en el millor teatre de la ciutat, de Don Joan de Serrallonga, de Víctor Balaguer.

A Barcelona, els Jocs Florals van celebrar-se al saló del Consell de Cent. Els afalacs foren molts i reiterats. Seguí un gran banquet amb l'assistència de les més il·lustres personalitats catalanes, valencianes i mallorquines de l'època: Milà i Fontanals, Verdager, Bofarull, Pelai Briz, Albert de Quintana, Rubió i Ors, Sitjar, Roure, Maspens, Aixalà, Morera, Calvet, Picó, Querol, Llorente....

De la resta de la Península hi acudiren, entre altres, Zorilla, el doctor Letamendi, Núñez de Arce, Asencio de Alcántara...

L'endemà, felibres i catalans van pujar a Montserrat, on hi hagué missa solemne cantada per l'Escolania.

La Barcelona popular acomiadà els poetes provençals amb un entusiasme fervorós. Les tornes no es van fer esperar, ja que els primers dies de setembre d'aquell mateix any, 1868, una delegació de deu catalans (i,entre ells, Vidal Valenciano, Conrad Roure, Manuel Lasarte, Albert de Quintana, Antoni de Torres) presidida per Víctor Balaguer, va anar a Provença per tal d'assistir a diverses manifestacions felibrenques. Després de visitar Beaucaire i Tarascó, van anar a Maiana on els esperava Mistral, cofat amb el seu gran capell d'hisendat i poeta, enmig dels seus conveïns, dels pastors i d'altra bona gent de les masies que ell havia cantat. Mistral va portar els catalans al mas on *Mireia i Calendau* foren escrits i on no mancaren els records de la recent estada a Catalunya. Però la festa major va tenir lloc a Saint Remy de Provença, on els expedicionaris foren acollits com a hostes d'honor per un poble enardit pel sol i la poesia i per la pegoulada -cursa nocturna d'homes amb atxes enceses- tradicional i la correguda de torets de la Camarga.

Tornant de la gran festa, els catalans s'aturaren a Avinyó, Arles, Nimes i Besiers, on assistiren a altres manifestacions patrioticoliteràries.

A Espanya començava, el mateix any 1868, la revolució de setembre que enderrocava Isabel II, obra principal del general Prim i altres signants del famós manifest "España con honra".

Víctor Balaguer s'entretingué al Rosselló i quan arribà a Girona la revolució era consumada. Els seus triomfaren. Aleshores s'establí a Madrid per començar la segona etapa -l'etapa parlamentària i ministerial- de la seva vida. Elegit diputat -aquella i moltes altres vegades- per Vilanova i la Geltrú, ell ho agrai amb la fundació i el llegat de la Biblioteca Museu que porta el seu nom i també la de la Biblioteca Museu Balaguer (31 de març de 1890 i la de juliol d'aquest mateix any).

Per a Balaguer, com per a Quintana, els interessos fonamentals de la societat espanyola eren la Constitució i la dinastia, que simbolitzen la propietat, la religió, la pàtria i la família.

L'any 1869, els felibres montpellerins, presidits pel baró de Tourtoulon

funden la Societat de Llengües Romàniques. Mistral i Xavier de Ricard van adherir-s'hi. Aquesta societat publicarà, any rere any, *La Revue des Langues romanes*. La influència dels intel·lectuals de Montpeller esdevindrà preponderant en el felibritge.

La guerra francoprussiana del 1870 i la desfeta de França a Sedan frenaren l'expansió del felibritge. La crisi féu trontollar l'occitanisme (adhuc el de Mistral) temerós de no semblar prou patriota (patriota de França vençuda i humiliada pels alemanys).

L'il·lustre baró de Tourtoulon farà passar Mistral de l'occitanisme -en sentit polític autonomista- a un federalisme difús i, si és possible, no republicà. Així s'explica que quan a Espanya, després del fracàs de la monarquia liberal i l'abdicació d'Amadeu I, advé la República (1873), no és a ella a qui l'autor de Mireia va saludar, sinó a Blanca de Borbó. El 1874 les relacions entre els poetes catalans i els felibres es van reprendre ostensiblement: Albert de Quintana i Francesc Matheu van anar a Avinyó, en representació de Catalunya, a participar en les festes commemoratives del V centenari de la mort de Petrarca, puix el felibritge s'havia fet amic del Risorgimento i pensa que els italians no poden faltar en el cercle d'una possible reunió llatina -vegeu carta manuscrita d'Albert de Quintana parlant, des de Montpeller, de la germanor de la raça llatina-.

El poeta de Torroella seria nomenat "membre del Comitè del Patronatge de la *Union des Étudiants Latins*".

El 1875 Milà i Fontanals anà a Montpeller per tal de prendre part en un congrés filològic i literari panocità. Un dels premis sobre el tema *La chanson du latins* fou ofert per Albert de Quintana.

Les **Festes Llatines** -esplendor del felibritge- van tenir lloc a Montpeller del 22 al 29 de maig. Guanyà la Flor natural el reüenc Martí i Folguera, representat per Albert de Quintana, el qual designà reina de la festa la muller de Mistral. Quintana seguiria patronant el premi *la chanson du latin* i invocant el llatínisme.

Per a Mistral, i també per a Albert de Quintana, l'ideal era el sistema federal: la federació dels pobles, confederació llatina, renaixença de les regions en una lliure i natural fraternitat.

Mentrestant, a França els *revanchards* cada dia feien més soroll. I, pel

cantó oposat, el socialisme s'escamparà sense aturador. Per acabar-ho d'adobar, la pressió de Xavier de Ricard, vermell com la camisa de Garibaldi, i la influència de Napoleó Peyrat, l'inspirador del provençalisme laic, "le Michelet du Midi", a l'entorn dels quals s'agruparen els elements de l'Alliance Latine sota el lema de "Federació, democràcia, ateisme" havien fet de Tolosa la capital del felibritge tumultuós.

A Tolosa, del felibritge catòlic, romàntic i floralisc dels inicis, no en quedava res. De la nova generació era l'erudit montpellerí Roque-Ferrier, fundador, l'any 1887, de la revista *Occitània*, així com de *Le Felibritge Latin*.

A Catalunya, la Renaixença també es modernitzava políticament i empenia el camí de l'acció gràcies a Valentí Almirall, iniciada amb la celebració del Primer Congrés Catalanista (1880) i continuada amb la creació del Centre Català i la publicació de *Lo Catalanisme* (1886).

És important el document firmat per Valentí Almirall i R. Picó y Campamor, del 31 de desembre de 1880, Bases per a la Constitució definitiva de l'Acadèmia de la Llengua Catalana, on s'evidencia els nomenaments d'acadèmics fundadors als mantenedors dels Jocs Florals de Barcelona. A Albert de Quintana li corresponia acceptar el càrrec d'Acadèmic Fundador.

El govern francès creia que el felibritge prenia derivacions insospitades contra el centralisme i aquesta inquietud provocà, el 1893, un col·lapse en les relacions entre els felibres provençals i els catalans, acusats de separatistes. Aquest mateix any la *mantinença* catalana fou dissolta.

A França el militarisme farà esclatar l'escàndol de l'afer Dreyfus i el felibritge i l'occitanisme decauen. El 1909 Mistral exclamà: "*Només ens manca la maleta!*".

Albert de Quintana va interessar-se de debò la Renaixença provençal. No es podia oblidar el seu rellevant paper a la Festa de Petrarca, d'Avinyó, del 1874; el seu paper per reorganitzar el felibritge el 1876, i en els Jocs Florals de 1874 i de 1878.

I és que el Cantor del Ter va ésser un entusiasta de la raça llatina, forta

i plena d'empenta per a l'esperit i les arts, i un fill de Provença, a qui tant estimà.

Mantingué contacte amb Mistral fins a la seva mort i, àdhuc, dedicà un sonet que reproduïm íntegrament, l'únic sonet que hem localitzat a la seva producció literària.

Á Frederich Mistral

SONET

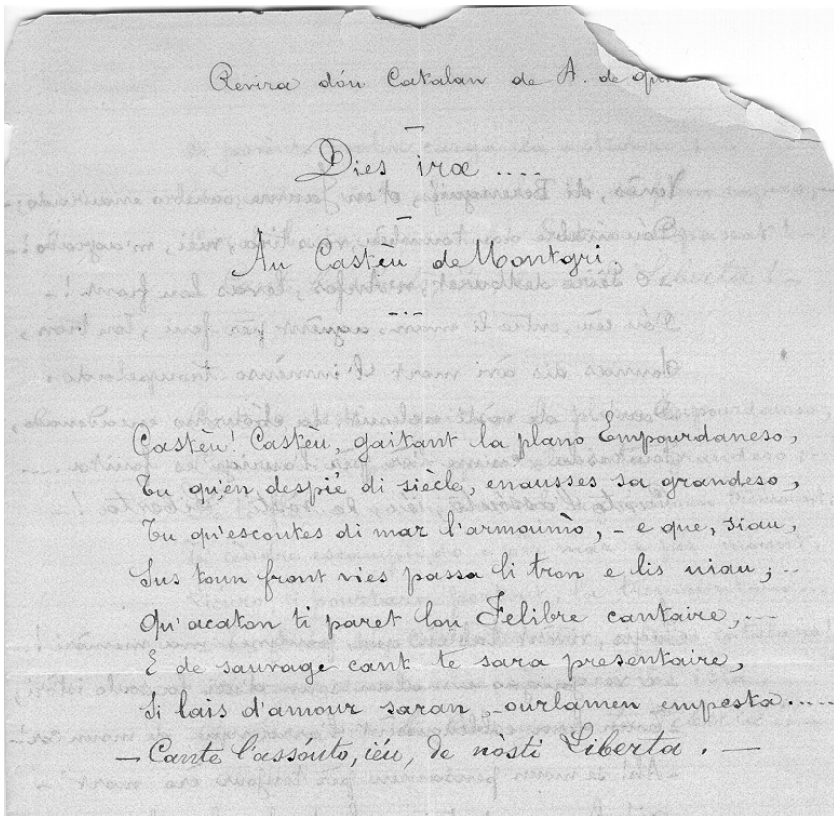
***Al bell peu de la Mar, la llum mès pura
Del Sol, un jorn, brotarne feu dos rosas:
la mar donalshi imperi en sa planura,
y éll, la forsa y la sang de las hermosas.***

***Grans las veyá lo mon; eran segura
catifa de sos peus gestas gloriosas,
cuan ay! lo amor, per nostra desventura,
volgué per dos reyalmes ferne esposas.***

***Prompte la febra emmorteí las galas;
las mortas viuas lo amorós no crida,
y á etern oblit esclavas las confía.***

***D'entre la pols dels segles, vuy las alas
batent pel cel, retornan á la vida
a la mágica veu de la Poesía.”***

Provença i Catalunya, en altre temps maridades, a través de les Festes Llatines retornen novament a la vida. Ell s'hi sentí afillat sempre: el 25 de juliol de 1870 fou membre de la Societat Arqueològica, Científica i Literària de Béziers i, a partir del seu paper al Llenguadoc, va esdevenir un promotor influent de la idea llatina per la unió dels pobles de la mateixa raça i, seguint Mistral i Balaguer, un lluitador del regionalisme a través del sistema federal: fou membre honorari de l'associació *Liga Pentru Unitatea Culturala a Românilor* (octubre de 1895); Soci de la *Società Internazionale Elleno-Latina* (1902); i un incansable defensor dels drets dels pobles a ésser lliures -vegeu la carta escrita per ell a *M. Urechia, sus las doulenças que lous Roumans de Transilvania enduroun de la part das juges e das ministres oungareses*”:

Traducció de la poesia d'Albert de Quintana i Combis al castell del Montgrí en provençal

“Nunca aparecen mas fuertes las antiguas nacionalidades que cuando mas se empeñan la fuerza y la tiranía en aniquilarlas.

La raza latina es immortal; ella sera siempre el genio y el alma del mundo.

En vano cayeron sobre ella los barbaros y sentaron sus reales en el Capitolio- La sávia de los vencidos circuló por sus venas, y cayeron por fin esclavos los vencedores, germinando en su cérebro la semilla civilizadora, hirviendo en su sangre el sentimiento del arte, la poesia, y en el fondo de su consciencia la fé salvadora.

Luchad hermanos de Oriente con perseverancia; disputad la tierra santa, palmo á palmo, que sagrado es el suelo de la pátria!

Conservad vuestra lengua, vuestras costumbres; y no olvideis que aquí, en este país clásico de la independencia, tras cinco (sic) siglos de ferviente lucha iniciada en Asturias por Pelayo, arrojamós al fondo del Estrecho, desde los altos muros de Granada, a la sangrienta media luna, para no volver jamás a levantarse en el sereno azul del cielo de la gentil España

Todos formamos aquí votos por vuestra independencia, por vuestra libertad, por vuestro triunfo.”

5. Obra literària i lingüística d'Albert de Quintana i Combis

Víctor Balaguer li publicà, el 1856, a *El Conseller*, i sota el pseudònim de *Lo Cantor del Ter*, un primer poema, premiat en un certamen mataroní, *Maria, Pobre Mare*, que fou recollit a *Los Trobadors Nous*; el 1859, li inclogué vuit poemes a *Los trovadors moderns*.

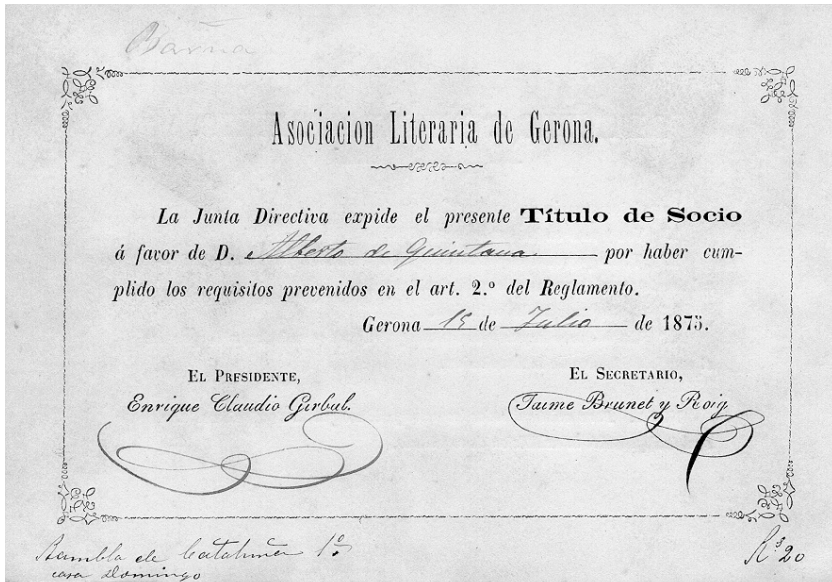
Premiat en el certamen convocat per l'Acadèmia de Bones Lletres el 1858, l'any següent ja fou premiat en els primers Jocs Florals en els quals participà activament -tingué premis els anys 1860, 1869 i 1870, i en fou mantenidor el 1873-.i fou president el 1874.

Gran part de la seva obra poètica, de no gaire extensió, fou recollida a *Lectura Popular*. En el nostre estudi hem aplegat totes les composicions catalanes i les hem ordenat cronològicament.

L'autor escriu poesia des del 1853, període mataroní essencialment, fins el 1876, culminació del període torroellenc.

Començà a escriure poemes historicistes l'any 1856 amb *Les àliques de l'any vuyt*, amb imatges ausiasmarquianes i el motiu de la pietas medieval; seguiren *La veu de Ysabel primera* (1859) que resuscita les banderes del regnat d'Isabel I i *La batalla del Bruch* (1860), estructurat en vint-i-vuit estrofes de vuit versos que és un cant a Montserrat, a l'heroïcitat dels catalans, a la fama del soment català.

El 1868 marcà un moment important tant en la seva cursa política com literària: *L'arpa morta* fou escrita en honor de Mistral, Roumieux i Bonaparte-Wyse, i entre d'altres poemes, alguns dels quals es publi-

Títol de soci d'Albert de Quintana com a membre de l'Associació Literària de Girona l'any 1875

caren a la *Revue des Langues Romanes* destaca la *Cançó llatina*, del 1876, en què afirmà el gran pensament de fraternitat romànica que des de 1843 trobà a Montpeller amb el doctor Lallemand, un teòric sistemàtic i declarat. Segons Alph-Roque-Ferrier *La cançó* d'Albert de Quintana és digna d'aquest títol, bé per l'elevació poètica, bé per la manera concisa i magistral amb la qual les idees que formen el fons hi estan desenvolupades. El nostre poeta alça la cantiga de la raça llatina per recordar la memòria dels avis; l'arca santa ens agermana, la raça llatina és immortal malgrat els bàrbars; fills som de Roma, del casal de Roma i les velles àlignes encara nien als indrets de la Romània.

Bona part d'aquesta obra, els discursos als Jocs Florals inclosos, fou recollida a *Lectura Popular* -ja ho dèiem abans-, però no el poema premiat el 1859, *La Conquista de Mallorca per D. Jáume el Conquistador. Cant èpic*. El 1860 aconseguí un accèssit i acabaria guanyant el 1870 l'Englantina d'or amb la composició *Cançó del comte d'Urgell, en Jaume lo desdixat*. Joan Sitjar i Bulceguera li escrigué, des de la Bisbal, sobre les impressions del premiat poema: el

setge de Girona mereixia més que els 2 o 3 cants d'un romanç. Calia cantar l'heroi, en lloc de la col·lectivitat. Albert de Quintana concentra l'acció èpica en un mateix personatge i d'aquí que, sense perjudicar la varietat, presenti una gran unitat, condició principal de qualsevol obra artística.

Lloa poc, però, la figura d'Álvarez. Els fets no es troben descrits d'una manera fixa i concreta, d'aquí que apareguin valents, però no èpics.

Potser destacaríem que l'obra té massa detalls que la porten a una monotonia i a una extensió massa llarga. Els detalls, amb tot, són breus i enèrgics, cosa que, juntament amb la varietat i l'entonació de la composició -Mossèn Cinto li diu que l'entonació de les seves composicions és robusta- la fan dinàmica i emotiva. Hi figuren principalment els fets de guerra; d'aquí la monotonia de l'acció.

Quintana, preocupat per la forma, s'entreté en la descripció de Napoleó i d'Álvarez. Les imatges del lleó i del núvol tempestuós són excessivament espontànies i naturals, simples. En aquesta sèrie de versos hi ha ànima i moviment segons convé a l'èpica en vers.

El setge i la defensa dels alemanys és excel·lent. Les comparacions del llop i el lleó, però el malmeten.

És una composició tan detallista que no treu partit dels sagraments administrats al general, de la seva presó pels francesos i de la seva sortida de Girona.

La composició va merèixer els elogis del bisbe de Girona, Caietà Vidal -amb l'englantina d'or ha aconseguit realitzar l'ideal del propietari il·lustrat-, d'Antoni Molins i Sirera, de la Jove Catalunya de mossèn Cinto Verdager, —qui li dedicà un exemplar de *L'Atlàntida*-, i de Víctor Balaguer -vegeu les epístoles reproduïdes-.

El poeta, capdavanter de la Renaixença, tradueix al llarg de tota la seva obra una sincera religiositat -podeu comprovar-ho al seu discurs de gràcies en els Jocs Florals de Barcelona de 1873, el seu discurs presidencial en la mateixa Festa celebrada el 1874 i, sobretot, en *Cançó del comte d'Urgell, en Jaume lo desdítjat i Cançó del llatí*-. El seu estil és robust i sobri, poc florelesc, sobretot en la seva darrera producció.

Començà un llibre que deixà inacabat, *Lo Cantor del Ter*, que porta un pròleg amb una endreça als seus compatricis que reproduïm literalment; una extensa composició dedicada al Gaiter del Llobregat (Barcelona, 6 de gener de 1857) que porta per títol *Mos cantars*; amb *Al Ter* (Torroella, 3 de maig de 1853), *Fantasia* (Torroella, 10 d'abril de 1853) i *Mare Meva* (Mataró, 20 de gener de 1856). Era tal el dolor per la mare que el plor assecà la inspiració i d'aquest llibre inicial només en resta el pròleg i 4 poemes.

Fou, doncs, dels primers a seguir l'exemple de Rubió i Ors. El discurs de 1874 es considerarà un veritable programa poètic regional.

Al *Castell de Montgrí* poema en sis octaves reials, editat el 1868 a *La Revue des Langues Romanes* representa la síntesi de la seva obra poètica: retorn al passat medieval i a la glòria de la Corona catalano-aragonesa, cant a la raça catalana. Tot hi és. I el més important, l'elevació del castell el fa lliure. El castell és immortal i la grandesa passada també: a cada pedra hi ha gravada una peça de la història de Catalunya, que s'ha conservat.

El 21 de maig de 1875 l'Ateneu Barcelonès el nomena president durant l'any acadèmic de 1875 a 76 -vegeu-ne el document- i el 25 de juny del mateix any li demanen donar impuls a la formació de la Biblioteca de Girona -des del 15 de juliol de 1875 era soci de l'Associació Literària de Girona.

El 28 de gener de 1878, Àngel Guimerà li escriu dient si des de *la Renaixença* li permet la publicació de la *Cançó del Compte d'Urgell en Jaume lo desdítat*.

Els mèrits del nostre cantor foren immortalitzats per Víctor Hugo, que, el 1870 li dedicà una poesia d'imatges impetuosament revolucionàries, amb un autògraf que demostra el viu afecte que a enllaçava a ambós poetes.

***“O soldats de l'an deux! ó guerres! epopées!
Contre les rois tirant ensemble leurs épées,
Prussiens, Austrichiens,
Contre toutes les Tyrs et toutes les Sodomes,
Contre le czar du Nord,cóntre ce chasseur d'hommes
Suivi de tous ses chiens,***

***Contre toute l'Europe avec ses capitaines,
Aves ses fantassins couzzant au loin les plaines,
Aves ses cavaliers,
Tout entière debout comme une hydre vivante,
Ils chantaient, ils allaient, l'âme sans épouvante
Et les pieds sans souliers!
Au levant, au couchant, partout, au sud, au pôle.
Avec de vieux fusils sonnans sur leur épaule
Passant torrents et monts."***

Heus aquí l'afinitat dels dos poetes : el gust literari i les inquietuds democràtiques que encenien llurs cors.

OBRA LITERÀRIA (Ordenada cronològicament)

VERS

- 1.- 1853 *Fantasia*
- 2.- *Al Ter*
- 3.- 1854 *Mare meva*
- 4.- 1855 *La sardana*
- 5.- 1856 *Les àligues de l'any vuyt*
- 6.- 1859 *Llàgrimes de sanch*
- 7.- *A mon amich D. Jaume Isern y son fill Carlos, cegos de naixement*
- 8.- *Lo castell del olvit*
- 9.- *La conquesta de Mallorca per D. Jaume el Conquistador. Cant èpic*
- 10.- *Dolor y consol*
- 11.- *Maria, pobre mare*
- 12.- *Lo trovador romeu*
- 13.- *La veu de Ysabel primera*
- 14.- * *A. S. M. La reina Dona Ysabel II*
- 15.- 1860 *Una llàgrima á Girona. Les àligues de l'any vuyt*
- 16.- *Oda a Catalunya*
- 17.- *La batalla del Bruch*
- 18.- 1868 *Al Castell de Montgrí*
- 19.- *La Batalla de Muret*
- 20.- *L'arpa morta*
- 21.- *Brindis Als felibres provençals*
- 22.- 1869 *Lo Rey en Pere del Punyalet*
- 23.- *La Cançó de Catalunya*
- 24.- *Dos Amors*
- 25.- 1870 *Cançó del Comte d'Urgell en Jaume lo Desdixat*
- 26.- 1875 *"Si costan'ls fills hu saben!.."*

- 27.- 1876 *Cançó Llatina*
- 28.- *La Festa Major*
- 29.- * *Sospirs y llàgrimes*

PROSA

- 30.- * *A Torroella de Montgrí. Testament poètic*
- 31.- *Discurso ante el Ateneo de Mataró, 17. 2. 1856*
- 32.- *Discurso ante el Ateneo de Mataró, 23.11. 1856*
- 33.- *Discurso ante el Ateneo de Mataró, sin fecha.*

*.- No s'ha pogut documentar la data de les composicions que porten asterisc.

RECULL POÈTIC

Al castell del Montgrí

Dias irae!...

Castell, castell, que guaitas la plana Ampurdanesa
tu, qu'en despit dels segles, pregonas sa grandesa
tu que les armonies escoltas de la mar
y llams y tramuntanes seré los veus passar,
al trovador que canta ennihua en tes muralles;
selvatges cantarelles seran les presentalles,
los laís de amor que t'donga, rugits enmatzinats,...
to canto les absoltes de nostres llibertats!!...

A cada cambra teva jo hi gravaré una història,
a cada pedra rónega un ram de nostre glòria
a cada trist marlet la sombra d'un gran rey,
y en mitg de tots del poble la sàbia, antiga lley.
Després ab mars de llágrimes jo tornaré a esborrarles;
la forsa y lo mal dret, un jorn, vingué a cremarles...
sense elles ¿que es la pátria?... Oh! fills degenerats,
jo us canto les absoltes de vostres llibertats!!!...

Veniu,ombres magnánimes dels Berenguers, d'En Jaume!
de vostres márbrees tombes alsarvos avuy plaume;
aixecat tu n'Anfos y Pere l' de Muret,
portan entre les mans lo llam del cel per fuet,
cridan dels ávis morts la múltitut immensa,
veniu! Y a vostres nets, pagesos de remensa,
fujetejan com l'aire les negres tempestats...
jo'ls canto les absoltes de nostres llibertats!!...

Oh, fuig viventa crónica que guardo en la memòria;

vergonya sols y aprobi tè la moderna història
sa llum enlluernadora no vull en mon record...
plagués a Déu, per sempre, que l'pensament fos mort.
Lo amor de pátria apaga lo cant de la sirena,
la mare de tants héroes rossega vil cadena,
les féres famolenques rosegantli l' costa...
cantem, cantem absoltes a nostres llibertats!!...

Butxins de nostre pátria! De vostre honor en mengua,
deixan la cambra lúbrica ens tallaren la llengua.
Dels avis rovellada la espasa en terra jau;
la escombra y la filosa donaunosla si us plau...
de tímida donsenlla durement la vestimenta,
lo llit de la ramera sepultará la afrenta,
que los bordells no tenen ni pátria, ni passat!...
jo canto les absoltes de nostre llibertat!...

Castell, castell que guaites la plana Ampurdanesa,
jo vull cremar la fábrica padró de ta grandesa;
en mitg tes flamarades jo vull també cremar..
les cendres escampades pels'aires, per la mar,
lluïres per sempre més durá la tramuntana...
que'l Dèu del cel m'ascolti, oh! rassa catalana,
poble, si no t' despertas, oh! poble renegat,
eternament la tomba garde ta llibertat!

Torroella de Montgrí Agost de 1868.

A Torroella de Montgrí

Vila vella, bressol del poeta, reb sos cants.
Mon cor s'hi es badat, com la magrana, per la forsa del sentiment, cantant
com la cigala en les caldes d'estiu.

La casta donsellà du la a Mare de Dèu sa toya cullida ab matinal rosada.
Jo poso als teus peus aqueixes flors del enteniment y del ànima mia,
esclatades al bès del teu Sol y entonades per l'alé poderós de la tramuntana
y els trams espantables de la Mar que batalla entre Bagur y les Medes

Trencades ja les cordes de ma lira, blanch de neu lo mèu front y el cor
negat de llàgrimes aplegades en llarch romiatge per tot lo mon, espe-
ro l' hora del repós etern, a l'ombra del vell castell, sota les gòtiques
arcades de la Iglésia hont jauen els mèus, al costat de les cendres de
la mare meva.

Passat l'escalf del present, quan ja no hi sia, recorda quant t'amava, y
qu'eix amor l'he deixat tot sencer als mèus fills.

Albert de Quintana

La canço del llatí

A la societat de llenguas Romanas

Alcem, alcem la cántiga de l'envejada raça!...
que la canço llatina rodoli per l'espai.
Arreu sonará armónica, oh! fills de mare santa!...
caliu de flama antiga dels cors serva la llar.

Venim d'aquelles àligues, les áligues romanes,
que l'aire no tenia lo mon pel' sèu volar;
la pols de les centúries remembra nostra planta,
petjant la terra altiva d'un cap á l'altre cap.

Naturalesa esplendida ens breça l'arca santa,
d'onades de armonia umplim nostre cel blau.
Del mon som cor y ánima!... Si'l cor minva y s'acaba,
per mala sort, la vida, lánima es immortal!

Si crema l' sol de pátria la bárbara petjada
com diu la gesta antiga, la raça s'alçarà;
y entre huracans de rábia la terra enarborada,
la fam dels corps, d'Atila les carns apagaran.

Vensuts!...un jorn les áligues caigueren abressades
a la potent calciga que'l Mont ens vomitá;
alçaren mès heroiques y al crit de la venjansa,
posaven llevó antiga del bárbre dins lo cap.

La llum de la consciència dins l'anima l'inflamaren,
del art la estrella amiga li posan al devant,
la majestat armónica del dret arreu li encarnan,
y dins del cor li nia la santa llibertat.

La creu de la victòria...Per nostre sanch regada
de Cristo la doctrina dels homes feu germans;
del géni a la llum mágica nous pobles se aixecaban,
la lley donaba vida a un mon de ciutadans.

Nat á les velles áligues desniaran les de ara...
a la bullenta tina jamay s'hi abeuraran:
la fret de boires pálides la llum del Sol no glassa,
la raça encara nia adins del vell casal.

Desperta, alerta, oh! pátria, en la grandor passada!...
que la canço llatina rodóli pels espays.
Del mon som cor y ánima.... Sil' cor minva y la vida,
per la mala sort, la vida, l'ánima es immortal!

Barcelona, maig de 1876

La canço de Catalunya

Jo coneix una donsenlla
tant gentil com no n'hi ha:
va vestida de pagesa
y es de cir senzill i franch.

Per mirall tè blaves ones
hont s'hi veu tant com es gran,
y del sèu cabell son pinta
les crestes del Montserrat.

Coronada va d'espigues
y de pámpols del rocam,
en les mans tè una filosa
y el fus ple de cotó blanch.

En lo coll du un relicari
imatge de un rat-penat,
y estampat en la faldilla
un escut ab quatre pals

* * *

Com la nina n'es pubilla,
tots s'hi volen maridar;
ella fila, canta y mira
les guspines de la Mar.

Si recordan les grandeses
que la feren immortal;
jorns de glória que passaren...
mès, ¿Qui sab? si tornaran.

Avuy tè la caputxeta
de pureza verginal,
y les roijes barretines,
y la fé dels que s'en van.

Un galan que la enamora,
-per ell sempre 'l cor li bat. -
y una santa que la inspira,
que jamay li faltará.

Y l' fus balla, les espigues
del sèu front ne plohen blat,
y la sava dels verts pámpols
en les tines bull a mars.

Al galan que la enamora
tots li diuhen lo treball,
y la Santa que la inflama
tè per nom la llibertat.

Del galan viurà la vida
sense donarli may descans;
qui la llibertat li tóqui,
Mare Santa!...Déu li val

Albert de Quintana i Combis
Torroella de Montgrí Abril de 1869

EPÍLEG

TORNADA

Cantor del Ter, sota el Castell
de Montgrí aimant d'enyor
per una mare i una terra,
conreada a través del lema:
llibertat, treball, progrés.

Girona, 31 d'octubre de 2000

BIBLIOGRAFIA

AGUILÒ I FORTEZA ,TOMÀS

Soneto, dins *Obras en Prosa y en Verso*.Tomo III; Palma de Mallorca, 1883

BADIA, LOLA

Llegir Ausiàs March, dins *Serra d'Or*, XXI: 244 (1890); pp.43-44.

La literatura Catalana Medieval vista per alguns erudits vuitcentistes, 13 de novembre de 1984. Barcelona.

E Visch de ço que persones no tasten; agost de 1985.

Comentari del poema XLVI d'Ausias March (Veles e vents) novembre de 1985.

BALAGUER, VÍCTOR

Amor a la pàtria, Barcelona, 1858.

Ausias March, Imp. Nueva de Jaime JE (P) ÚS y Ramon Villegas; Petritxol 14, Barcelona, 1858.

FIOL, VALENTÍ

Els Clàssics i la Literatura Catalana moderna; Curial; Barcelona, 1973.

FUSTER, JOAN

Obras Completas; Vol I: Llengua, Literatura, Història; Barcelona, 1968; pàg. 213-247 i 249-284.

GAROLERA, NARCÍS

Anàlisis i Comentaris de textos literaris catalans, Vol. I: Barcelona 1982.

HAYES, J. H.

El Nacionalismo, una Religión, Uteha, México, 1966.

MARCO, JOAQUIM

Literatura popular en España en los siglos XVIII y XIX. (Una aproximación a los pliegos de cordel), Taurus , Madrid, 1977, 2 vols.

MILÀ i FONTANALS, MANEL

Observaciones sobre la Poesía Popular (Con muestras de romances catalanes inéditos) Imprenta de Narciso Ramírez, Barcelona, 1853.

Resenya Històrica y Crítica dels Antichs Poetas catalans (Obra feta per amor de la medalla); Barcelona, 1865.

PI DE CABANYES, ORIOL

Apunts d'Història de la Renaixença, Edicions del Mall. Sèrie Assaig; Barcelona, 1984.

PUIG i TORRALVA, JOSEP M^a

Lliris y Cards dins *Poesies Valencianes*; València, 1899.

QUADRADO, JOSEP M^a

Revista de Madrid; 1841. Reprod. en Museo Balear I, 1875 ("Ausias March" pp.96-106; 129-136; 161-166; 193-205; 225-232; 257-268).

RIQUER, MARTÍ de

Història de la Literatura Catalana (Part moderna) ED. Ariel, S.A. Vol. VII; Barcelona, 1986.

ROVIRA i VIRGILI, A.

Historia de los Movimientos nacionalistas, 3 vols. Ed. Hacer, Barcelona, 1980.

RUBIÓ i ORS, JOAQUIM

Lo Gayter del Llobregat. Poesies. Barcelona, 1841.

Assi comença la Història de un fet de cavalleria que portà a venturós acabament lo compte de Barcelona Ramon Berenguer; Barcelona 1862; pp. 96-116.

Jochs Florals de Barcelona en 1861; pp.179-182.

SMITH, D.

Las Teorías del Nacionalismo, Península, Barcelona, 1976.

TARONJI, JOSEP

La jove Catalunya dins *Marià Aguiló i els Jocs Florals de Barcelona* per M. Tomàs, Randa n° 6 (1977); pp.125-8.

TORMO, ANTONIO

Ausias March; Temas Españoles; n° 386, Madrid, 1959.

TORRAS i BAGES, JOSEP

La Tradició Catalana; Ed. 62; Molc; Barcelona, 1981.